

"Stajerc" izhaja vsaki petek, datiran z dnevom naslednje nedelje.

Naročnina velja za Avstrijo: za celo leto 3 krone, za pol in četrt leta razumno; za Ogrsko 4 K 50 vin. za celo leto; za Nemčijo stane za celo leto 5 kron, za Ameriko pa 6 kron; za drugo inozemstvo se računi naročnina z ozirom na visokost poštnine. Naročnino je plačati naprej. Posamezne šte. se prodajajo po 6 v. Uredništvo in upravnštvo se nahajata v Ptuj, gledališko poslopje šte. 3.

Dopisi dobrodošli in se sprejemajo zastoj, ali rokopise se ne vrača. Uredniški zaključek je vsak torek zvečer.

Za oznanila uredništvo ni odgovorno. Cena oznanil (inseratov) je za celo stran K 64, za 1/2 strani K 32, za 1/4 strani K 16, za 1/8 strani K 8, za 1/16 strani K 4, za 1/32 strani K 2, za 1/64 strani K 1. — Pri večkratnem oznanilu se cena primerno zniža.

Stev. 43.

V Ptuj v nedeljo dne 22. oktobra 1911.

XII. letnik.

Italijansko-turška vojna.

Ptuj, 18. oktobra 1911.

Položaj je še vedno skoraj nespremenjen, ker se ni na diplomatičnem polju ničesar znamenitega zgodilo in tudi ni prišlo do nobene odločilne bitke. Na vsak način se ne more govoriti o nekakem zmagovalnem napredovanju Italijanov v Tripolis in celo znana širokoustnost laškega časopisa ne vè mnogo „o zmahah“ poročati. Turčija sama se vedno bolj na odločilne boje pripravlja in oborožuje. Na Turškem je splošno mnenje, da se mora ta boj do konca izvojevati in da se ne sme pod nobenim pogojem odnehati. Zaradi tega je tudi vsako poskušeno posredovanje drugih držav ostalo popolnoma brezuspešno. V naslednjem prinašamo zopet nekaj pomembnejših poročil iz preteklega tedna.

Italijanski nameni.

Laški listi poročajo, da namerava Italija v Tripolis nove ceste in železnice graditi in da se bode vsled tega rimski državni zbornici tozadevni postavni načrt o javnih delih predložil.

Italijanske zahteve.

Laška vlada je naznanila, da bode vojno odškodnino zahtevala, ako bi Turki z vojsko ne odnehali.

Turški glasovi.

Velikemu vezirju so grozili s smrtjo, ako bi turška vlada hotela Tripolis odstopiti. Voditeljem italijanskih bank so poslali dinamične pošiljave. V vijaletu Adrianopol se je pokolalo 15.000 vojakov na novo pod orožje. Tri bataljoni obvarujejo obrežje pri Chalkidike. Izredno veliko prostovoljcev prihaja. V Dardanelah je baje polno morskimi min, kar vznemirja vso trgovino. Italijanskim listom se je poštini debit za Turčijo odtegnil. Iz Solonika, Smyrne in drugih trgovskih mest se poroča, da je gospodarski boj kot Italijanov na celi črti prišel. V ta namen so ustanovili v Konstantinoplu „Društvo sovražstva proti Italiji“.

Obmejni boji s Črnogorci.

17 Črnogorcev je na meji streljalo na turško stražo, ki je z ognjem odgovorila. Turki so imeli 2 mrtvih in 3 ranjena, Črnogorci pa 15 mrtvih.

Zaplenjene laške barke.

V Smyrni so doslej 65 italijanskih bark zaplenili. Istotako postopajo Turki v drugih mestih.

Laške priprave.

Iz Rima se poroča, da bode italijanska vlada letnike 1889 in 1887, skupno 200.000 mož pod orožje poklicala. Listi zahtevajo, da naj se turška mesta Smyrna in Soloniki zasede.

Turška zbornica.

14. okt. je sultan turško zbornico otvoril. V prestolnem govoru je sultan prav odločno proti Italiji nastopil. Laško postopanje je proti pravicam narodov. Turki ne bodejo napadali pravic drugih, ali svoje lastne hočejo braniti.

Vojni oklici.

Komitè narodnega združenja v Stambulu je

izdal oklic, v katerem se priporoča boj do noža proti Italijanom. Oklic konča z besedami: „Mi bomo prej Evrope razbili, predno bi roparskim Italijanom le eno ped zemlje odstopili“. Vpliv tega oklica je velikanski.

Kolera.

Čimbolj prihajajo italijanski vojaki v Tripolis, tembolj se tudi kolera razširja. Že prvi dan po izkrcanju je bilo 28 slučajev kolere.

Italijanske šole zaprte.

Po vsej Turčiji so bile laške šole zaprte; učitelje je turška vlada izgnala.

Turški parniki odpluli.

17. t. m. je ena turška morska divizija od Zlatega roga z neznanim ciljem odplula.

Tripolis in njega prebivalstvo.

Da si naši čitatelji zamorejo predstaviti severno-afričansko deželo, zaradi katere se je vnela med Italijo in Turčijo vojna, hočemo jo malo popisati. Tripolis je turški vijalet in meji na vzhodu na Egipt, na zahodu pa na Tunis. S kraji Fessan in Barka obsega Tripolis okroglo 1 milijon 50.000 kvadratnih kilometrov; torej je skoraj dvakrat tako velika dežela kakor Nemčija. Prebivalstva je okroglo 1 milijon. V starem veku imenovali so mesto Oea; pozneje so sicilijanski Grki to mesto z sosednjimi Sabethra in Liptis v tripoličansko pokrajino združili. V 7. stoletju priborili so si Arabci to pokrajino od Rimljanov. V 15. stoletju pa je postal Tripolis neodvisen. Leta 1509 prišla je dežela pod špansko vlado in l. 1551 so si jo osvojili Turki. Tripolis bil je skozi stoletja dežela morskih roparjev. Šele ko so leta 1830 Francozi sosedno deželo Algier premagali, prišel je morskemu roparstvu ob tripoličanskem obrežju konec.

V notranjem dežele so razmere še danes žalostne. Na pol divji narodi preprečijo Evropejcem pot. Zato je tudi dežela še precej neznana. Najbolj znano je glavno mesto Tripolis, od koder odhajajo razna pota karavan. To mesto ima 40.000 prebivalcev in precej trgovine. Zlasti se izvažajo iz Tripolisa štravsovo perje, safijan, elfenbein, zlato in halfa-travo. Mesto samo je seveda krasno, kakor vsa orientalska mesta.

Deloma so bile okoli mesta trdnjave, ki pa seveda nimajo nobenega modernega pomena, kakor se je to že zdaj v vojni izkazalo. Turška nadvlada še ni dosti spremenila afričanskega značaja. Tistih par Evropejcev ne pomeni ničesar napram 50.000 Afrikancev in orientalskih Judov. Glavni praznik je Marabu; na ta dan pride do 80.000 Afrikancev v mesto. Ko se je ta dan zadnjič praznoval, uprlo se je 800 turških vojakov, ki se jih je čez postavnih 5 let v službi držalo. Takrat je bil tudi tripoličanski poglavar bej Redvan paša umorjen. Italijani bodejo imeli s to deželo vsekakor dolgo opraviti.

Boji v Tripolisu.

Soloniki, 11. okt. Tukajšni turški komitè je dobil brzojavko iz Tripolisa, kjer se nujno za pomoč prosi, češ da se Arabci

v boju proti Italijanom doslej niso obnesli. Komitè je Turkom v Tripolisu priporočal, da naj proglasijo sveto vojsko.

Malta, 12. okt. Italijani so v bližini mesta Tripolis 3 turške magacine za smodnik v zrak spustili. Turški vojaki so prišli v oazo pri Tripolisu po vodo, ali Italijani so 2 ustrelili, 35 ranili in 200 jeli.

Rim, 11. okt. Iz Tripolisa se poroča, da je prvi vojaški oddelek Italijanov izkrcan. En arabski poglavar je prišel na krov laškega parnika „Pisa“ in se je podvrgel. V Tripolis je dospelo še 19 vojaških transportov Italijanov, ki so takoj z izkrcanjem pričeli. Položaj turških vojakov v notranjem dežele je baje obupen. Lastniki kamel so dezertirali. Ali turška vlada je zapovedala komandantu, naj se do zadnjega boja bori.

Konstantinopol, 13. okt. Listi poročajo, da je bil oddelek italijanskih vojakov premagan. Italijani so imeli 1600 mrtvih in ranjenih. Turki so se baje 100 km od morja nazaj potegnili.

Turški vojaški ataše Ali Fethi Bei je izjavil o bojnem načrtu Turkov sledeče: Blazno bi bilo, ako bi mi z malimi sredstvi hoteli bitko na javnem polju. Mi bomo trajni in čakali. Arabci nam bodejo zanesljivo pomagali. Že zdaj so nekatera plemena kavaljerijske oddelke ustanovila, ki bodo Italijanom jako nevarni. Turški parnik „Derna“ je pripeljal še 30.000 modernih pušk za Arabce. V kratkem bomo imeli v notranjem dežele zbranih 10.000 vojakov in trikrat toliko Arabcev. Nadaljevali bomo borbo z neštevilnimi malimi boji. Naši nasprotniki se ne bodejo zamogli nikdar počiti in tako bomo polagoma obkrožili glavno mesto.

Milano, 13. okt. Doslej so Italijani v Tripolisu 25.000 mož izkrcali. Baje je vojska že doslej 5000 milijonov lir koštala. Tudi 11 letalnih strojev so v Tripolis odposlali. Tripoličanski župan Hassun paša je Turke izdal in se Lahom prodal.

Konstantinopol, 14. okt. 300 Turkov je napadlo laške pozicije pri Tripolisu. Italijani so imeli velike izgube. Fezzanski muttesarif je prišel z 20.000 Turki v Djebel el Gharf in maršira proti Tripolisu. Šajk iz Senusse je proglasil sveto vojsko proti Italijanom. Nekaj arabskih plemen iz Egipta je prišlo že po mesta Benghasi.

Tripolis, 16. okt. Danes je dospelo tusem 16 laških parnikov z vojniki, ki so se takoj izkrcali. Italijanski listi prinašajo neverjetne vesti o zmakah v tripoličanski pokrajini.

Konstantinopol, 17. okt. Pri Darni so streljali Turki na laško barko s 60 vojaki. Vsi Italijani so bili ubiti. Italijanski parniki so potem proti Darni streljali, brez da bi napravili škodo. Pri Asisie so turški vojaki pod obristom Nechet napadli Italijane. Italijani so imeli velike izgube. Tudi pri Elkarbi je prišlo do boja. Italijani so izgubili 100 mož

in so zbežali v mesto Tripolis. Obrist Nechet je imenovan za tripoličanskega valija.

Stališče drugih držav.

Angleži so odločno proti temu, da bi napravili Italijani ob tripoličanskem obrežju, zlasti v Tobruku, trdnjave. Pravijo, da tega pod nobenim pogojem ne bodo dopustili.

Iz Bulgarije se vedno iz novega poroča, da država na meji mobilizira. Uradno se to sicer zanika, kakor je že navada.

Iz Petersburga se poroča, da je Rusija Turčiji hudo grozila, ako bi ta njene barke z žitjem plenila. Turčija je dala zadovoljivi odgovor.

Turška vlada je vevlastim odgovorila, da zamore le tedaj v pogajanja stopiti, ako se prizna turško nadvlado nad Tripolisom.

Črnogorska vlada izjavlja, da napadajo turški vojniki ob meji Črnogorce. Tudi rumunska vlada je hudo vznemirjena. V Bulgariji se naprej mobilizira.

Vevlasti so se baje posredovanja za mir naveličale in bodoje z njim popolnoma ponehale.

Avstrija in Italija. „Zeit“ poroča, da je počasnost italijanske mobilizacije povzročila mnogo začudenja. Najprve se je hotelo vojake na jugu za Tripolis mobilizirati. Ali ti so se baje uprli. Zato skoraj 2 tedna ni prišla ekspedicijska armada skupaj. Kar se je na severnem Italijanskem (proti avstrijski meji) mobiliziralo, je ostalo večidel doma. To postopanje in zlasti nadzorovanje avstrijskih bark v adrijskem morju povzroči mnogo nezaupanja proti Italiji.

Zadnji telegrami.

Tripolis, 18. okt. Italijani hočejo z vojniki mesto Homs zasesti. Vojaki so se že v spremstvu raznih bojnih parnikov tja podali. Turško posadko se je opozorilo, naj se uda.

Konstantinopol, 18. okt. Turški poslanec mesta Benghasi Jussuf Šetvan zbral je 8.000 prostovolcev. Na Tuneskem zbral je Mehmed bei 30.000 turških prostovolcev, s katerimi je že tripoličansko mejo preoračil. Z njim so se združili iz Egipta došli prostovoljci. Arabci okoli mesta Benghasi so pričeli Turkom odločno pomagati. Turki se pripravljajo na veliki napad na mesto Tripolis. Vojaki in Arabci so navdušeni. Pomožni prostovoljci iz notranjega dežele so dobro oboroženi. Italijani so napravili okoli mesta šance in trdnjave.

Konstantinopol, 18. okt. Turški ministerski svet je sklenil, da ne sprejme nobenega posredovanja in da se bode torej vojska z vso odločnostjo nadaljevala.

Konstantinopol, 18. okt. Pred Mytilene je dospelo ameriško brodovje, obstoječe iz 6 velikih bojnih ladij in nekaj uničevalnih torpedovk. Doslej tam nahajajoče laške torpedovke so izginile.

Avstrija oborožuje?

Dunaj, 18. okt. „Berliner Tagblatt“ poroča iz Konstantinopla: Turški vladni dela zbiranje avstrijskih vojakov ob turški meji mnogo skrbi. Čuje se, da sta dva avstro-ogrška armadna kora postavljena na vojno stanje. (Uradno se to vest zanika.)

Poslanci so zopet mnogo preveč govorili, kajti z dolgotrajnimi, za neizvežbane mase proračunjenimi govori se pač ničesar ne doseže. Edino dragoceni čas zbornice se na ta način zapravlja. Po seji dne 13. t. m. je prišlo do nekega prepira med posl. Malikom in Wastianom ter Marckhlo. Prvaški listi registrirajo Malikove nepremišljene napade na nemške sodnike z velikim veseljem. Sploh so zdaj slovenski poslanci najboljshi trabanti „Proč od Rimovca“ Malika... Zanimivo je govoril posl. Marckhl o Lika-železnici, katera je za Štajersko velikega pomena. Ako se to železnico prepreči, potem se prepreči tudi gospodarski razvitek vzhodne in južno-vzhodne Štajerske. Vlada mora enkrat pokazati, da Ogrji ne smejo z nami delati, kakor bi hoteli! Na pondelkovi seji se je prvo čitanje draginskih predlogov končalo. Tudi ta seja ni bila zanimiva. Predlogi glede draginje so se odstopili tozadevnim odsekom, ki bodoje o njih tekom 14 dneh poročali. Istotako se je izročilo uradniške predloge dotičnim odsekom. Potem se je vršil daljši razgovor o dalmatinskih železnicah, brez da bi se prišlo v tej zadevi do kakšnega zaključka. Ko je bila zbornica že precej prazna, predlagali so Italijani, naj se vrši razprava o laški visoki šoli pred ono v državnem proračunu. Ta predlog je bil s 45 glasovi sprejet. Prav zanimivo je, da so zanj tudi slovenski poslanci glasovali. Lansko leto so hoteli slovenski poslanci zbornico razbiti, da ne bi se uresničila laška visoka šola. Letos pa glasujejo zato, da se preje o tej nepotrebnosti šoli razpravlja nego o državnih potrebščinah. Res, prvaško-slovenska politika postaja z vsakim dnevom bolj zmedena in škodljiva! —

Revolucija na Kitajskem.

Na Kitajskem je izbruhnila revolucija, ki je izredno krvava in nevarna. Velikanska ta država stoji v uporu in uporniki hočejo cesarja vreči ter republiko ustanoviti. Vzroki tega upora so iskati v starem sovraštvu Kitajcev proti tujcem. Pred par leti dala je kitajska vlada nekemu konzorciju domačinov koncesijo, da sežida železnico od Sečuanu v Hunang, torej okrog 400 kilometrov. Ker so doslej vedno Evropejci železnice gradili, zavladalo je nad to dovolitvijo veliko veselje. V hipu so zbrali kapitalisti 10 milijonov taelov skupaj. Ali 4 leta pozneje ni bil niti 1 km železnice zgrajen, pač pa je ves denar izginil. Nabirati se denarja zdaj ni moglo več. Zato so oblasti ednostavno potrebne svote za železnico potom posebnih davkov dvigale. Medtem je prišla l. 1910 špekulacija v akcijah za kaučuk; dotični kapitalisti so železnični denar zopet za to špekulacijo žrtvovali in — denar ljudstva je zopet izginil. Zdaj je cesarska vlada v Pekingju koncesijo nazaj potegnila in jo dala nekemu tujemu konzorciju. Mogotci so pričeli hujskati proti tujcem in pričelo se je nevarno gibanje. Podkralj Tuan Fang je hotel pomiriti; ali mo-

ral je pred uporniki bežati in njegovo palačo so požgali. Zdaj so iz Pekinga vojake proti upornikom poslali. Prišlo je do hudih bojov, v katerih je bilo 2000 vojakov in 10.000 upornikov ubitih. Za Evropejce na zahodnem Kitajskem ni nevarnosti. V slučaju nevarnosti bi tudi takoj vevlasti posredovale in mir napravile. Tudi avstrijski parnik „Franz Josef I.“ je priplul v Shangaj, da varuje naše podanike.

Davek na užigalice. Država špekulira se vedno, kaj bi bilo za njen žakelj bolje: monopol na produkcijo ali na razprodajo. Pri prvemu bi morala država vse dosedanje fabrike užigalic kupiti. Potem bi pa imela tudi eksport užigalic v roki. Ali bržkone bode vlada le monopol za razprodajo predlagala. Potem bi se uresničenje nadaljnih fabrik preprečilo, dosedanje pa v kartel združilo. Vsaki fabriki bi država določila, koliko užigalic sme izdelovati in bi obenem tudi cene določila. Seveda bi država potem užigalice veliko dražje prodajala. Na Avstrijskem izdelujejo fabrike 1000 milijardov užigalic v vrednosti 15 milijonov kron. Avstrija porabi od tega 75 milijardov (1 milijarda je 1000 milijonov); v inozemstvo pa gre užigalic za 4 milijone kron na leto. Pri prodajalnem monopolu pridobila bi država na leto 6—10 milijonov kron.

Ogrski proračun za leto 1912 kaže 1.667,091.211 rednih dohodkov in 1.580,378.496 K rednih izdatkov. Tukaj je torej nekaj preostanka. V izrednem proračunu pa je čez 86% milijonov primanjkljaja.

Napad na italijanskega kralja. Ko se je laški kralj zadnjič iz Pise odpeljal in so stražniki progo pregledali, ustrelilo je 4 oseb nanje. Enega napadalca so takoj vjeli, ostale pa pozneje. Vjeti so anarhisti, ki so hoteli kralja umoriti.

Na Portugalskem, kjer so šele pred kratkem kralja spodili in republiko uresničili, poskušali so monarhisti zopet vlado vreči. Sam pretendent dom Miguel de Braganza se je krvavega upora udeležil. Od vseh strani so prihajali večidel klerikalni oboroženi monarhisti in v nekaterih mestih so celo proglasili kraljestvo. Ali republikanski vojniki so upornike obkrožili in popolnoma uničili. Njih voditelj Coneiro je moral zbežati in z njim tudi dom Miguel. Portugalska je pač tekom let preveč trpela pod klerikalnim gospodarstvom, da bi se zopet udala.

Dopisi.

Sv. Lenart slov. gor. I. kmet: Zdravo! Kam pa? — **II. kmet:** Z otroki v nemško šolo. — **I. kmet:** Vpisovanje se šele začne v Vseh svetnikih. Koliko otrok pa pošlješ v šolo? — **II. kmet:** Dva velika, mali Franci pa naj začne v slovensko šolo hoditi! — **I. kmet:** Zakaj pa? Ravno te male moreš v nemško šolo poslati, ker se v prvem razredu najbolj lahko uči. Veliki se ne učijo več tako dobro. Slo-

Ljudstvo v Tripolisu.

Predleža slika kaže nekaj podobice, ki naj označijo značilne poteze ljudske življenja v zdaj tako znani pokrajini Tripolis. Na levi strani vidimo domačino puščave, afričanskega Arabca na konju; kakor znano, so ravno Arabci italijanski vojni najbolj nevarni, ker so stradanja v tej goli pokrajini navajeni in tako rekoč na konjih rojeni. Izvrstni jezdeci in obenem od najnežnejše mladosti sem na orodje vajeni, so prav nevarni sovražniki. Na desni strani zgoraj (levo) vidimo domač južovsko družino, poleg nje pa tripoličanske turške domačinke. Spodaj končno pa je videti tabor divjih, pogumnih in brezobzirnih Beduincev, ki so se tudi Turkom podali.

Volkstypen aus Tripolis.

Dama

391

ki drži kaj na zdravo negovanje kože, ki hoče zlasti pege odstraniti ter mehko, nežno kožo in beli teint dobiti in obdržati, umiva se edino z „Steckenpferd“ lilijanim mlečnim milom (znamka „Steckenpferd“ od Bergmann & Co. Teichka & E. Kos za 80 h se dobi v vseh apotekah, drožerijah in trgovinah s parfumiom itd.)

Politični pregled.

Državni zbor.

Državna zbornica se je v zadnjih sejah večinoma z raznimi predlogi glede draginje pečala.